

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับ พฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต The Relationship between Emotional Intelligence and Cyberbullying Behavior

สุภัทสร สมสร้อย¹ นภัสวรรณ พิสัยสวัสดิ์¹ ภัทรวรรณ มีเดช¹ นพวรรณ วงศ์ขัตติย์¹ พรภันท์ เชื้อพราหมณ์¹
สุภัทรรดา ลาโก¹ สุธินี ยกมณี¹ สุภาภรณ์ อัยไพบุลย์สวัสดิ์¹ และคัทรียา รัตนวิมล^{1*}
Suphatson Somsroi¹, Napatsawan Phisaisawas¹, Pattarawan Meedet¹, Noppawan Wongkhat¹,
Pornpan Chueaphram¹, Supatta Lapo¹, Sutinee Yokmanee¹,
Supapohn Auipaiboonsawat¹ and Cathareeya Rattanawimol^{1*}

¹คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

¹Faculty of Nursing, Naresuan University

*Corresponding author: cathball_r@yahoo.com

Received: April 21, 2022

Revised: May 7, 2022

Accepted: May 11, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์และระดับความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับพฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตของนิสิตคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง กลุ่มตัวอย่างคือ นิสิตคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง ชั้นปีที่ 1-4 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 221 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย (1) แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ของกรมสุขภาพจิต (2559) นำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง (n=30) ได้ค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาค 0.634 และเมื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง 221 คนได้ค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาค (actual reliability) 0.923 (2) แบบสอบถามพฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตพัฒนามาจากศศิประภา เกษสุพรรณ (2562) ผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหา จากทรงคุณวุฒิ ได้ค่า IOC มากกว่า 0.5 และนำไปทดลองใช้ (n=30) ได้ค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาค 0.958 และเมื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง 221 คนได้ค่า ความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาค 0.956 ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับปกติและมีพฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตอยู่ในระดับน้อยครั้ง โดยความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตในระดับต่ำมาก ($p < .05$) ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้ที่มีระดับความฉลาดทางอารมณ์สูงจะมีพฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตต่ำ

คำสำคัญ: ความฉลาดทางอารมณ์ พฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต นิสิตพยาบาล

Abstract

The objective of this descriptive research was to study the relationship between emotional intelligence and cyberbullying behavior of nursing students in the Faculty of Nursing of a University. The sample consisted of 221 students in the Faculty of Nursing at a university, years 1-4, academic year 2021, according to the specified qualifications. The instruments used in this study included (1) Cronbach's alpha coefficient was 0.634 when applied to the sample group (n=30), and actual reliability was 0.923 when applied to the sample group of 221 subjects. (2) cyberbullying behaviors questionnaire adapted from one developed by Sasiprapha Ketsuphan (2019), with content validity evaluated by experts. The IOC was above 0.5 and Cronbach's alpha coefficient was 0.956 when applied to the sample group of 221 subjects. The results found that emotional intelligence was at a normal level and cyberbullying behavior was at a low level. Emotional intelligence was negatively correlated with cyberbullying behavior at a very low level ($p<.05$). Based on the findings, the results of this study showed that people with a high level of emotional intelligence had fewer cyberbullying behaviors.

Keywords: emotional intelligence, cyberbullying, nursing students

บทนำ

ในปัจจุบันเทคโนโลยีการสื่อสารมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ผู้คนในสังคมสามารถเข้าถึงสื่อออนไลน์และอินเทอร์เน็ตได้สะดวกมากขึ้น โทรศัพท์มือถือถูกพัฒนาให้สามารถทำกิจกรรมได้หลายอย่าง เช่น การเข้าถึงอินเทอร์เน็ต การหาเพื่อนผ่านแอปพลิเคชัน การเล่นเกม การถ่ายรูป และคลิปวิดีโอ รวมไปถึงการเผยแพร่ รูปภาพ และวิดีโอต่าง ๆ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Transactions Development Agency, 2021) ได้สำรวจพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตในปี 2563 พบว่า มีการใช้งานอินเทอร์เน็ตเฉลี่ยวันละ 11 ชั่วโมง 25 นาที เพิ่มขึ้นจากปี 2562 ถึง 1 ชั่วโมง 3 นาที สาเหตุหลัก คือ ผู้ใช้งานสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ง่ายและมีเครือข่ายที่ครอบคลุม รองลงมาคือ มีความจำเป็นต้องใช้อินเทอร์เน็ตในการเรียนแบบออนไลน์หรือบริการ ๆ เพิ่มขึ้น และพบว่า ในกลุ่มนิสิตมีการใช้อินเทอร์เน็ตเฉลี่ยต่อวันสูงที่สุดถึง 12 ชั่วโมง 43 นาที

ข้อค้นพบในงานวิจัยที่น่าสนใจของ (Huang & Chou, 2010) พบว่า เมื่อมีการใช้อินเทอร์เน็ตมากขึ้น

ผู้คนจะใช้อินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางในการกระทำความรุนแรงต่อกันอันเป็นสาเหตุของการเกิดการรังแกกันแบบใหม่ที่สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเรียกว่า พฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต (cyberbullying) พฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตสามารถเกิดขึ้นได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ มีความหมายในลักษณะที่เกี่ยวกับพฤติกรรมก้าวร้าว หรือการกระทำที่เป็นอันตรายที่ตั้งใจกระทำ โดยเป็นการกระทำซ้ำ ๆ ในช่วงเวลาหนึ่งในความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งเป็นลักษณะของความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกัน บ่งชี้ให้เห็นว่าพฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตเพราะเป็นพื้นที่ที่ไม่จำเป็นต้องเปิดเผยตัวตน ทำให้หลายคนกล้าที่จะแสดงพฤติกรรมไม่เหมาะสมมากขึ้น เช่น การโพสต์ข้อความด่าทอ หรือการทำให้ผู้อื่นเกิดความเสียหาย เป็นโอกาสให้เกิดการทำร้ายทางจิตใจผู้อื่นอย่างร้ายชัดจำกัด อันอาจส่งผลให้ความรุนแรงยิ่งขึ้น เพราะการใช้อินเทอร์เน็ตในยุคปัจจุบัน เป็นการกลั่นแกล้งที่ไม่ต้องเปิดเผยตัวตน ทั้งยังสามารถเกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลา และแพร่กระจายได้อย่างรวดเร็วผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะกลุ่ม

นิสิต/นักศึกษามีความเสี่ยงสูงเพราะมีจำนวนชั่วโมงการใช้อินเทอร์เน็ตเฉลี่ยต่อวันสูงที่สุดถึง 12 ชั่วโมง 43 นาที

นิสิตพยาบาลเป็นวัยมีอายุอยู่ในช่วง 18–22 ปี ถือเป็นช่วงวัยรุ่นตอนปลาย ต้องมีการปรับตัวเพื่อให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านครอบครัว สภาพแวดล้อม สังคม การอยู่ร่วมกับเพื่อนโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการระบาดของโคโรนาไวรัสที่มีผลทำให้รูปแบบการเรียนพยาบาลที่จากเดิมต้องมีความรับผิดชอบสูงมากอยู่แล้ว ต้องเพิ่มความรับผิดชอบต้องพึ่งพาตนเองมากขึ้น อาจส่งผลทำให้เกิดความเครียด จนไม่สามารถปรับตัวให้เผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ (Tantalanukul, 2018) ความเครียดนั้นมีผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบ ความเครียดระดับพอดีมีผลทางบวกในเรื่องการเรียนส่งผลให้นิสิตตั้งใจเรียน แต่ความเครียดระดับที่มากเกินไปทำให้ความสามารถในการเรียนรู้และความจำแย่ลง ความเครียดระดับที่รุนแรงเป็นระยะเวลานานและไม่สามารถจัดการได้อย่างเหมาะสมส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิต ได้แก่ ความวิตกกังวล อารมณ์ซึมเศร้า การฆ่าตัวตาย การมีพฤติกรรมเสี่ยงในด้านต่าง ๆ (Photawon, Pensuwan & Wongpradis, 2014) และนิสากร, สุนทรียภรณ์ และมาลินี (Pothimas, Meepring & Youjaiyen, 2021) ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดในการเรียนออนไลน์ ความยืดหยุ่นทางอารมณ์ และการเผชิญความเครียดของนิสิตพยาบาลในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 พบว่า นิสิตพยาบาลมีความเครียดในการเรียนออนไลน์อยู่ในระดับสูงและรุนแรง (ร้อยละ 45.60 และ 36.10) สาเหตุจากไม่เคยมีประสบการณ์ในการเรียนออนไลน์และการสื่อสารกันผ่านระบบเครือข่ายสังคมมาก่อน เหตุการณ์นี้ก่อให้เกิดความไม่สบายใจ กังวล ซึ่งเป็นสิ่งคุกคามร่างกาย และจิตใจ ทั้งนี้ อาจก่อให้เกิดความรู้สึกสูญเสียความมั่นใจ ขาดความมั่นคง ส่งผลให้ไม่สามารถแสดงศักยภาพได้อย่างเต็มที่และส่งผลกับความฉลาดทางอารมณ์

กรมสุขภาพจิต (Department of Mental Health, 2021) ได้อธิบายถึงความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ไว้ว่าหากบุคคลมีความฉลาดทางอารมณ์ต่ำ จะส่งผลต่อการกลั่นแกล้งผู้อื่น และมักมีความคิดว่าตนเองถูกเสมอ ไม่รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ต้องการได้รับความสนใจ อาจจะมีแนวโน้มที่จะทำให้ตนรู้สึกดีกว่าผู้อื่น ความตั้งใจกระทำทำให้ผู้อื่นได้รับ

ความทุกข์ความเจ็บปวด เพื่อให้ตนเองรู้สึกมีอำนาจ และในปัจจุบันสื่อและเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญและเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกรรมการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งมูลนิธิยุวพัฒน์ (Yuvabadhana Foundation, 2021) พบว่า ในประเทศไทยพบกลุ่มเยาวชนมากกว่า 50% ของเยาวชนมีพฤติกรรมกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตและคุกคามผู้อื่นผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และจากการศึกษาของปราโมทย์ และสุนีย์ (Theerapong & Keawkingkeaw, 2004) พบว่า การมีความฉลาดทางอารมณ์ต่ำจะส่งผลให้แสดงออกในพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ และเมื่อเผชิญกับสถานการณ์ความเครียดต่าง ๆ จะมีการแก้ปัญหาโดยการแสดงออกในสังคมออนไลน์อาทิ การโพสต์ด่า การระบายความรู้สึกเพื่อเป็นการปลดปล่อยอารมณ์ ความเครียดและความกดดันที่เกิดขึ้น และรัฐพล โกรินทร์ (Korin, 2018) กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์เป็นความฉลาดทางสังคมอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งหมายถึง ความสามารถในการรับรู้อารมณ์ความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น สามารถแยกความแตกต่างของอารมณ์ที่เกิดขึ้นและใช้ข้อมูลเหล่านี้ไปเป็นเครื่องชี้นำในการคิดและการกระทำสิ่งต่าง ๆ ไปในทางบวกหรือทางลบ หากใช้ไปในทางบวกก็จะทำให้มีการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม สามารถสื่อสาร แสดงความรู้สึก และอารมณ์ของตนได้ถูกกาลเทศะ แต่เมื่อใช้ไปในทางลบก็จะทำให้มีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ได้ ดังนั้นความฉลาดทางอารมณ์ต่ำ อาจเป็นปัจจัยสำคัญในการแสดงออกถึงการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต

จากการศึกษาของ อัครเดชา ไชยา (Chaiya, 2021) เกี่ยวกับพฤติกรรมและความคิดเห็นต่อผลกระทบในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ของนิสิตพยาบาลพบว่า นิสิตใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ มากกว่า 5 ชั่วโมง และมีความถี่ในการใช้แต่ละวันมากกว่า 6 ครั้งต่อวัน และพบว่า พฤติกรรมการเรียนออนไลน์ของนักศึกษาพยาบาล: ภาคเหนือตอนล่างที่ นิสิตจะมีปฏิสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ ในการเรียนออนไลน์มากที่สุด (Songthai, Yottavee & Saengkhiew, 2021) โดยมีการใช้ช่องทางออนไลน์ เช่น E-learning, Google meet Application zoom และ Microsoft team หรือ Social media application เช่น facebook และ line ในการติดต่อสื่อสารกับเพื่อนเมื่อต้องการแลกเปลี่ยนข้อมูล แสดงความคิดเห็น หรือทำงานกลุ่มมากที่สุดเนื่องจากปัจจุบัน

นิสิตพยาบาลมีความคุ้นเคยกับการติดต่อผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ด้วย application ต่าง ๆ เช่น facebook line Twitter และ Instagram บน smartphone ที่ใช้งานเป็นประจำ

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่านิสิตพยาบาลเป็นช่วงวัยรุ่นตอนปลายที่ต้องปรับตัวมากขึ้น ร่วมกับสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อโคโรนาไวรัสในปัจจุบันต้องปรับรูปแบบการเรียนการสอนเป็นรูปแบบออนไลน์มีการใช้อินเทอร์เน็ตมากขึ้น จึงเป็นเหตุให้นิสิตคณะพยาบาลมีความเครียดในการเรียนออนไลน์อยู่ในระดับสูง เมื่อไม่สามารถเผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ หรือหากมีภาวะความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ต่ำ อาจส่งผลให้เกิดการกลั่นแกล้งผู้อื่นโดยการด่าว่า การส่งข้อความรบกวนหรือหมิ่นประมาท การลบหรือบล็อกผู้อื่นออกจากกลุ่ม การแอบอ้างตนเอง และการนำความลับหรือข้อมูลส่วนตัวของผู้อื่นไปเปิดเผย และจากการศึกษาของปริญญา, สมบัติ และดาราวรรณ (Chainwong, Skulphan & Thapinta, 2020) เกี่ยวกับการถูกรังแกผ่านทางอินเทอร์เน็ตและความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายในเยาวชนพบว่า ผลกระทบจากการถูกรังแกผ่านทางอินเทอร์เน็ตมีกลุ่มเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายคิดเป็น 36.30% ในจำนวนนี้ 52.10% มีความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายในระดับรุนแรงถึง 10.30%

ดังนั้นคณะผู้วิจัยตระหนักถึงปัญหาดังที่ดังกล่าวจึงสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับพฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตของนิสิตคณะพยาบาลศาสตร์ เพื่อเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ให้กับบุคคลที่มีความสนใจและเกี่ยวข้องนำไปวางแผนส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ ตลอดจนลดพฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตของนิสิตต่อไป

คำถามการวิจัย

ความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตของนิสิตคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง หรือไม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับพฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตของนิสิตคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าความสัมพันธ์ของความฉลาดทางอารมณ์กับพฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตของนิสิตคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง ประกอบด้วยแนวคิดความฉลาดทางอารมณ์ของกรมสุขภาพจิต ได้แก่ ดี เก่ง สุข และพฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตที่ผู้วิจัยพัฒนามาจากศศิประภา เกษสุพรรณ ได้แก่ การกลั่นแกล้งทางวาจาและการกลั่นแกล้งทางสังคม จึงสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังภาพ 1

วิธีดำเนินการวิจัย

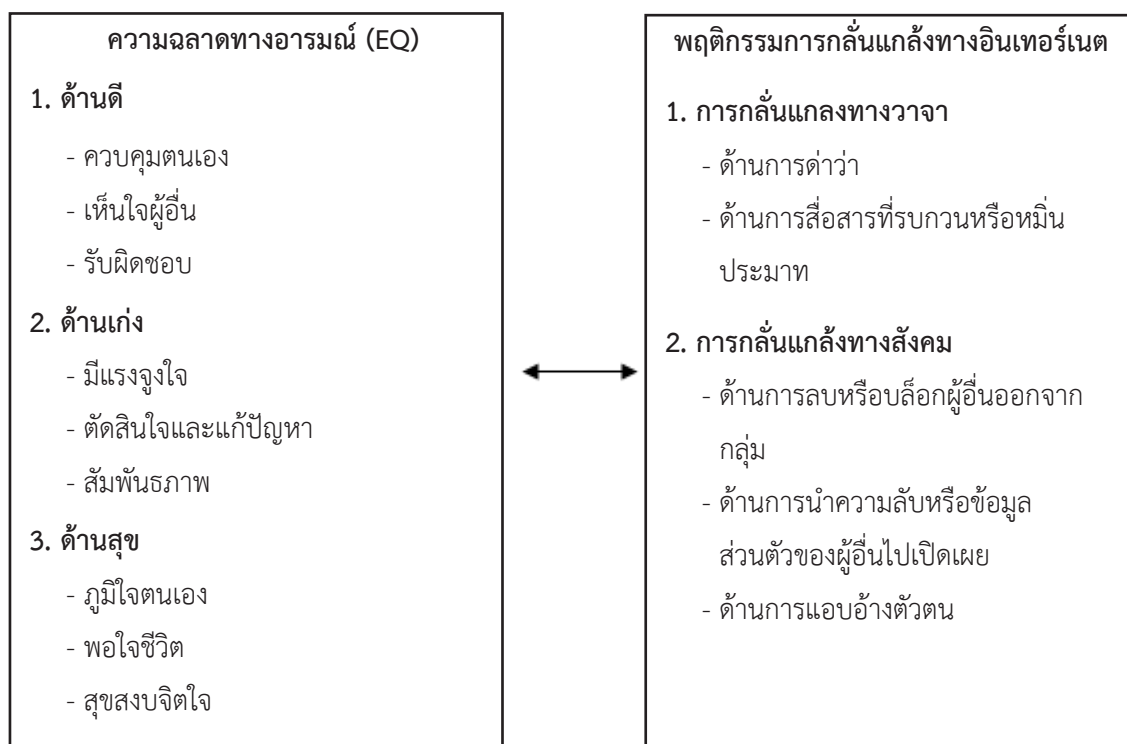
ประชากร

นิสิตคณะพยาบาลศาสตร์ ปีที่ 1-4 ที่ลงทะเบียนเรียนในปีการศึกษา 2564 ทั้งเพศชายและเพศหญิง จำนวน 495 คน

กลุ่มตัวอย่าง

วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามสัดส่วน (stratified random sampling) ซึ่งจะได้ตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้นปี

หลังจากนั้นใช้วิธีจับสลากโดยการสุ่มแบบไม่มีการใส่คืน (sampling without replacement) จากประชากรทั้งหมด 495 คน โดยคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากโปรแกรมสำเร็จรูป G*Power ที่ระดับความคลาดเคลื่อน .05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 221 คน โดยกำหนดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ ดังนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

เกณฑ์คัดเข้า (inclusion criteria)

1. ผู้เข้าร่วมวิจัยต้องลงทะเบียนเรียนในปีการศึกษา 2564
2. ผู้เข้าร่วมวิจัยที่มีอายุน้อยกว่า 20 ปีบริบูรณ์ต้องได้รับการยินยอมเข้าร่วมโครงการจากผู้ปกครอง
3. สามารถอ่าน เขียน และสื่อสารภาษาไทยได้ และสามารถเข้าถึงช่องทางออนไลน์และสื่ออินเทอร์เน็ตได้
4. อาสาสมัครยินยอมเข้าร่วมโครงการโดยความสมัครใจและมีการลงนามเข้าร่วมโครงการวิจัยอย่างเป็นทางการลายลักษณ์อักษร

เกณฑ์การคัดออก (exclusion criteria)

1. มีภาวะเจ็บป่วยกะทันหันไม่สามารถให้ข้อมูลได้
2. ลาออกหรือมีการย้ายออกจากพื้นที่การวิจัยในระหว่างการดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยมี 2 ชุด คือ

ชุดที่ 1 แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ ได้มีการนำแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ของกรมสุขภาพจิตมาใช้ เพื่อใช้วัดความฉลาดทางอารมณ์

ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 52 ข้อ ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข เป็นลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ ซึ่งมี 2 กลุ่มคำถามคือ

กลุ่มที่ 1 กลุ่มคำถามเชิงบวก มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ตอบไม่จริง	ให้ 1	คะแนน
ตอบจริงบางครั้ง	ให้ 2	คะแนน
ตอบค่อนข้างจริง	ให้ 3	คะแนน
ตอบจริงมาก	ให้ 4	คะแนน

ดังนี้

กลุ่มที่ 2 กลุ่มคำถามเชิงลบ มีเกณฑ์การให้คะแนน

ตอบไม่จริง ให้ 4 คะแนน

ตอบจริงบางครั้ง ให้ 3 คะแนน

ตอบค่อนข้างจริง ให้ 2 คะแนน

ตอบจริงมาก ให้ 1 คะแนน

สำหรับเกณฑ์การแปลผล คือ

รวมทุกด้าน เกณฑ์ปกติ คือ 138-170

ด้านดี เกณฑ์ปกติ คือ 48-58

ด้านเก่ง เกณฑ์ปกติ คือ 45-59

ด้านสุข เกณฑ์ปกติ คือ 42-56

ชุดที่ 2 แบบสอบถามพฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งผู้วิจัยพัฒนามาจากงานวิจัยของศศิประภา เกตุสุพรรณ (Ketsuphan, 2019) จำนวน 22 ข้อ และผู้วิจัยได้สร้างข้อคำถามเพิ่มเพื่อให้มีความครอบคลุมกับลักษณะการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตในปัจจุบันเพิ่มขึ้นอีกจำนวน 8 ข้อ รวมเป็น 30 ข้อ ลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราประมาณค่า (rating scale) มี 5 ระดับ มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

เป็นประจำ ให้ 5 คะแนน

บ่อยครั้ง ให้ 4 คะแนน

ค่อนข้างบ่อย ให้ 3 คะแนน

ไม่ค่อยบ่อย ให้ 2 คะแนน

น้อยครั้ง ให้ 1 คะแนน

โดยเกณฑ์การแปลผลการวัดพฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตนั้น ผู้วิจัยสร้างเกณฑ์การตัดสินแบ่งออกตามค่าเฉลี่ยเป็น 5 ระดับตามวิธีของประคอง กรรณสูตร (Kannasute, 1999) โดยแบ่ง ดังนี้

4.50 ขึ้นไป หมายถึง การกระทำเป็นประจำ

3.50-4.49 หมายถึง ของการกระทำบ่อยครั้ง

2.50-3.49 หมายถึง การกระทำค่อนข้างบ่อย

1.50-2.49 หมายถึง การกระทำไม่ค่อยบ่อย

ต่ำกว่า 1.50 หมายถึง กระทำน้อยครั้ง

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามชุดที่ 1 คือ แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ฉบับของกรมสุขภาพจิตโดยนำไปทดลองใช้ (try out) กับนิสิตคณะพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 2 ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน (ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง) หลังจากนั้นนำไปหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้เท่ากับ 0.634 และเมื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง 221 คน ได้ค่า ความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาค 0.923

แบบสอบถามชุดที่ 2 แบบสอบถามพฤติกรรม การกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจและทำการแก้ไขแล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ได้ค่า Index of item Objective Congruence --IOC ระหว่าง 0-1.00 ได้มีการปรับแก้ตามให้ผู้ทรงคุณวุฒิ แนะนำ และนำไปหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยนำไปทดลองใช้ (try out) กับนิสิตคณะพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 2 ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน (ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง) หลังจากนั้นนำไปหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้เท่ากับ 0.958 0.958 และเมื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง 221 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาค 0.956

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทำหนังสือผ่านภาควิชาคณะพยาบาลศาสตร์ ถึงคณบดีเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล

2. ผู้วิจัยประสานงานกับตัวแทนแต่ละชั้นปีอธิบายถึงกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ในงานวิจัยที่กำหนด คือ นิสิตคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ชั้นปีที่ 1-4 ปีการศึกษา 2564 ที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไป และมีอายุ ไม่ครบ 20 ปีบริบูรณ์ โดยผู้เข้าร่วมวิจัยที่มีอายุน้อยกว่า 20 ปีบริบูรณ์ ต้องได้รับการยินยอมเข้าร่วมโครงการจากผู้ปกครอง โดยจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 221 คน จากวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามสัดส่วน (stratified random sampling)

3. ผู้วิจัยได้ส่งลิงค์แบบสอบถามใน Google form และรายชื่อของกลุ่มตัวอย่างในชั้นปีนั้น ๆ ให้กับผู้ประสาน เพื่อให้ผู้ประสานแจกแจงของแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้นปี ซึ่งในแบบสอบถามผู้วิจัยได้ทำการอธิบายการพิทักษ์สิทธิผู้เข้าร่วมวิจัยอยู่ในแบบฟอร์ม

4. ติดตามจำนวนแบบสอบถามที่ได้รับกลับมาทางออนไลน์ ตรวจสอบจำนวน ความเรียบร้อย สมบูรณ์ของ ข้อมูลที่ได้รับ และนำไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม คอมพิวเตอร์

การพิทักษ์สิทธิผู้ร่วมวิจัย

ผู้วิจัยได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมในมนุษย์ (IRB) หมายเลขโครงการ P2-0427/2564 วันที่รับรอง 28 มกราคม 2565-28 มกราคม 2566 จากนั้นทำหนังสือบันทึกข้อความถึงคณบดี คณะพยาบาลศาสตร์ ผ่านภาควิชาพยาบาลศาสตร์

เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล ผู้วิจัยอธิบายวัตถุประสงค์ รวมถึงขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลว่าการเข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้ เป็นไปด้วยความสมัครใจ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง และยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัยผ่าน Google form แจ้งให้ทราบเมื่อเข้าร่วมโครงการวิจัยแล้ว กลุ่มตัวอย่างสามารถออกจากการเข้าร่วมการวิจัยได้ตลอดเวลาที่ต้องการ โดยไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อกลุ่มตัวอย่าง และข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างจะถือเป็นความลับ ไม่มีการระบุชื่อหรือที่อยู่ของกลุ่มตัวอย่างในการรวบรวมข้อมูล และจะนำไปใช้ในประโยชน์ทางวิชาการเท่านั้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยวิเคราะห์ระดับความฉลาดทางอารมณ์ และพฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตของนิสิตคณะพยาบาลศาสตร์ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (average) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation--SD) และทดสอบการแจกแจงของข้อมูลคะแนนความฉลาดทางอารมณ์และพฤติกรรมการกลั่น

แกล้งทางอินเทอร์เน็ตของนิสิตพยาบาลศาสตร์ โดยใช้สถิติ Kolmogorov-Smirnov และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับพฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต ของนิสิตใช้การคำนวณสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สเปียร์แมน (Spearman rank Correlation Coefficient หรือ Spearman's rho) ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ เนื่องจากมีการแจกแจงความถี่ไม่ปกติและกำหนดระดับนัยสำคัญที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ความฉลาดทางอารมณ์ของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับปกติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 160.90

(SD=19.273) พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านดี รองลงมา คือ ด้านเก่ง และด้านสุข ตามลำดับ ดังตาราง 1

ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีนิสิตมีพฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตอยู่ในระดับน้อยครั้ง ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการลบหรือบล็อกผู้อื่นออกจากกลุ่ม รองลงมาคือ ด้านการด่าว่า ด้านการส่งข้อความรบกวนหรือหมิ่นประมาท ด้านการนำความลับหรือข้อมูลส่วนตัวของผู้อื่นไปเปิดเผยและด้านการแอบอ้างตัวตน ตามลำดับ ดังตาราง 2

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์และพฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตของนิสิตคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตในระดับต่ำมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=-0.159, p<.05$) (Hinkle, William, & Stephen, 1998) ดังตาราง 3

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์และพฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตของนิสิตคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตในระดับต่ำมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=-0.159, p<.05$) ดังตาราง 3

ตาราง 1

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคะแนน ของความฉลาดทางอารมณ์ของนิสิตคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัย
แห่งหนึ่ง (n=221)

องค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์	$\bar{X}$	SD	ระดับคะแนน
1. ด้านดี	59.461	6.364	สูงกว่าปกติ
การควบคุมตนเอง	19.525	2.247	สูงกว่าปกติ
การเห็นใจผู้อื่น	19.661	2.756	ปกติ
ความรับผิดชอบ	20.276	2.937	ปกติ
2. ด้านเก่ง	51.914	7.095	ปกติ
การมีแรงจูงใจ	17.624	2.757	ปกติ
การตัดสินใจและแก้ปัญหา	17.281	2.897	ปกติ
สัมพันธภาพ	17.009	2.820	ปกติ
3. ด้านสุข	49.525	7.772	ปกติ
ความภูมิใจตนเอง	11.910	2.018	ปกติ
พอใจชีวิต	19.081	3.772	ปกติ
ความสงบสุขทางใจ	18.534	3.086	ปกติ
รวม	160.90	19.273	ปกติ

ตาราง 2

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับคะแนนของพฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตของนิสิตคณะพยาบาล
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง (n=221)

พฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต	$\bar{X}$	SD	ระดับคะแนน
ด้านการด่าว่า	59.461	6.364	สูงกว่าปกติ
ด้านการส่งข้อความรบกวนหรือหมิ่นประมาท	19.525	2.247	สูงกว่าปกติ
ด้านการลบหรือบล็อกผู้อื่นออกจากกลุ่ม	19.661	2.756	ปกติ
ด้านการนำความลับหรือข้อมูลส่วนตัวของผู้อื่นไปเปิดเผย	20.276	2.937	ปกติ
ด้านการแอบอ้างตัวตน	51.914	7.095	ปกติ
รวม	17.624	2.757	ปกติ

ตาราง 3

ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์และพฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตของนิสิตคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง (n=221)

ตัวแปร	ความฉลาดทางอารมณ์	พฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต
ความฉลาดทางอารมณ์	1	-0.159*
พฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต	-0.159*	1

หมายเหตุ *p<.05

อภิปรายผลการวิจัย

ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์และพฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตของนิสิตคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์และพฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตมีความสัมพันธ์กัน ตามแนวคิดของ รัฐพล โกรินทร์ (Korin, 2018) กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์เป็นความฉลาดทางสังคมอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งประกอบไปด้วย ความสามารถในการรับรู้อารมณ์ความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น อีกทั้งยังสามารถแยกความแตกต่างของอารมณ์ที่เกิดขึ้นและใช้ข้อมูลเหล่านี้ไปเป็นเครื่องชี้นำในการคิดและการกระทำสิ่งต่าง ๆ ไปในทางบวกหรือทางลบ หากใช้ไปในทางบวกก็จะทำให้มีการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม สามารถสื่อสารแสดงความรู้สึกและอารมณ์ของตนได้ถูกกาลเทศะ แต่เมื่อใช้ไปในทางลบก็จะทำให้มีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ได้ อันสอดคล้องกับแนวคิดของสุปราณี วงษ์แสงจันทร์ และประกอบ คุณารักษ์ (Wongsangjun & Kunaruk, 2021) ที่กล่าวถึงแนวทางในการสร้าง หรือ ความเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดีจะมีความคล้ายกันกับการสร้าง หรือวัดความฉลาดทางอารมณ์ อันจะช่วยเตรียมความพร้อมให้ทุกคนรู้เท่าทันการใช้สื่อดิจิทัลไปในทางก่อประโยชน์ ลดการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตได้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ หทัยชนก เผ่าวิริยะ, นาริรัตน์ บุญเนตร, จินห์จุฑา ชัยเสนา ดาลาส, และวรรณทนา ศุภสีมานนท์ (Phaowiriy, Boonnate, Chaisena Dallas & Suppaseemanont, 2021) ได้ศึกษาพฤติกรรมรังแกผู้อื่นและการตกเป็นเหยื่อการรังแกผ่านโลกโซเชียลของนิสิตคณะพยาบาลศาสตร์ พบว่า มีพฤติกรรมรังแกผู้อื่นผ่านโลกโซเชียล ร้อยละ 62.00 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับมาก ระดับความสัมพันธ์ระหว่าง

ความฉลาดทางอารมณ์และพฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตของนิสิตคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์และพฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Spearman's rho=-0.159) ในระดับต่ำมาก โดยความฉลาดทางด้านอารมณ์อยู่ในระดับปกติ จึงส่งผลให้พฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตของนิสิตคณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง อยู่ในระดับน้อยครั้ง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ รัฐพล โกรินทร์ (Korin, 2018) ที่อธิบายถึงความฉลาดทางอารมณ์เป็นความฉลาดทางสังคมอีกรูปแบบหนึ่ง ช่วยชี้นำการคิดและการกระทำสิ่งต่าง ๆ ไปในทางบวกหรือทางลบและมีบทบาทสำคัญต่อพัฒนาด้านบุคลิกภาพโดยจะช่วยกำหนดบุคลิกภาพที่เหมาะสมและสร้างวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่เหมาะสมกับวัยได้ดีและช่วยให้บุคคลสามารถสื่อสาร แสดงความรู้สึกต่ออารมณ์ของตนได้อย่างถูกต้องตามกาลเทศะ และมีความเข้าใจความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น หากมีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์จะช่วยส่งเสริมให้มีความสามารถในการจัดการและควบคุมอารมณ์ของตนเอง ซึ่งการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี จะช่วยส่งเสริมให้นิสิตพยาบาลเป็นผู้ที่มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง รู้จักเห็นใจผู้อื่นและมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม โดยคณะพยาบาลศาสตร์ มุ่งผลิตบัณฑิตให้มีคุณธรรมจริยธรรม จรรยาบรรณในวิชาชีพ ส่งเสริมความสติปัญญา มีความรับผิดชอบ เข้าใจและเห็นใจผู้อื่น ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของพยาบาลวิชาชีพ จึงทำให้นิสิตพยาบาลมีความตระหนักรู้ในตนเอง สามารถเผชิญปัญหาและมีพฤติกรรมแสดงออกอย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นการพัฒนาบุคลิกภาพและการสื่อสารในการทำงาน

วิชาชีพพยาบาล ส่งผลให้มีพฤติกรรมกรรมการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตน้อยลง สอดคล้องกับสุปราณี วงษ์แสงจันทร์ และประกอบ คุณารักษ์ (Wongsangjun & Kunaruk, 2021) กล่าวว่า หากสามารถพัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองดีให้นิสิตแล้ว จะช่วยให้ผู้เรียนระดับอุดมศึกษาใช้ชีวิตในโลกออนไลน์และโลกแห่งความเป็นจริงอย่างสมดุล ซึ่งจะก่อประโยชน์กับนิสิต ดังนี้ สามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างสมดุล สร้างสื่อหรือเนื้อหาทางดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม แสดงตัวตนได้อย่างเหมาะสมในโลกออนไลน์ สามารถเก็บรักษาข้อมูลส่วนบุคคลทั้งของตนเองและผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถรับรู้และส่งต่อข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง รวมทั้งช่วยลดปัญหาการเกิดอาชญากรรมทางออนไลน์และลดการถูกก่อกวนหรือคุกคามในโลกออนไลน์ได้

ดังนั้นเมื่อนิสิตพยาบาลมีความฉลาดทางอารมณ์ด้านศีลธรรมระดับปกติ ส่งผลให้มีพฤติกรรมกรรมการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตในระดับน้อย จึงสรุปได้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตของนิสิตคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยครั้งนี้

การวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์และพฤติกรรมกรรมการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตของนิสิตคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้คือ ควรส่งเสริมให้นิสิตพยาบาลมีการพัฒนาทักษะความฉลาดทางอารมณ์ เช่น การจัดการกับความเครียดที่ต้องเผชิญปัญหาและทักษะทางแสดงออกอย่างเหมาะสม เพื่อช่วยให้นิสิตได้มีทักษะการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการขยายขอบเขตประชากรในการทำวิจัยครั้งต่อไป เพื่อศึกษาในกลุ่มประชากรที่กว้างขึ้นและหาแนวทางการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมกรรมการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต

2. ควรศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกรรมการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตของนิสิตพยาบาล เช่น การขัดเกลาทางสังคม รูปแบบการเผชิญปัญหาของนิสิตพยาบาลที่ส่งผลต่อการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

Reference

- Chaiya, A. (2021). *The behaviors and opinions toward the impact of online social networks of usage the nursing student, Phitsanulok Province* (Master's thesis). Naresuan University. Phitsanulok. (in Thai)
- Chainwong, P., Skulphan, S., & Thapinta., D. (2020). Being cyberbullied and suicide risk among youths. *The Journal of Psychiatric Nursing and Mental Health*, 34(3), 133-151. (in Thai)
- Department of Mental Health. (2016). *EQ: Emotional intelligence*. Bangkok: Department of Mental Health. (in Thai).
- Electronic Transactions Development Agency. (2021). *ETDA reveals the results of the 2020 IUB survey, Thai people use the internet for almost half a day which COVID-19 has contributed to this*. Retrieved from <https://bit.ly/3OWNq2l>
- Huang, Y., & Chou, C. (2010). An analysis of multiple factors of cyberbullying among junior high school students in Taiwan. *Computers in Human Behavior*, 26(11).1581-1590. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2010.06.005>

- Hinkle, D. E., William, W., & Stephen, G. J. (1998). *Applied statistics for the behavior sciences* (4th ed.). New York: Houghton Mifflin.
- Kannasute, P. (1999). *Statistics for educational research* (3rd ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Printing House. (in Thai)
- Ketsuphan, S., (2019). *Cyberbullying: Measurement, clustering and gender's difference of undergraduate students*. Retrieved from http://digital_collectlib.buu.ac.th/dcims/files/57920423.pdf. (in Thai)
- Phaowiriya, H., Boonnate, N., Chaisena Dallas, J., & Suppaseemanont, W. (2021). Cyberbullying behavior and cybervictimization among nursing students. *Nursing Journal*, 48(1), 159-173. (in Thai)
- Photawon, P., Pensuwan, A., & Wongpradis, S. (2014). Breathing Meditation Program and Stress Level of Nursing Students in Labor Room Practicum. *The Southern College Network Journal of Nursing and Public Health*, 1(2), 49-59. (in Thai)
- Pothimas, N., Meepring, S., & Youjaiyen, M. (2021). The Relationship among Stress related to Online Learning, Resilience, and Coping of Nursing Students during COVID-19 Pandemic. *Journal of Health and Nursing Research*, 37(3), 142-154. (in Thai)
- Korin, R, (2018). *A guideline for promoting emotional intelligence based on Buddha-Dhamma for students of Phrapariyattidhamma Schools, General Education Division, Bangkok*. Retrieved from <https://ethesis.mcu.ac.th/storage/toVbSpUIA1esVRi4osHg16BedXBOVLZhFh3Daw7.pdf>. (in Thai)
- Songthai, N., Yottavee, W., & Saengkhiew, P. (2021). Factors influencing the online learning behaviors of nursing students: The Lower Northern Region. *Boromarajonani College of Nursing, Uttaradit Journal*, 13(1), 198-209. (in Thai)
- Tantalanukul, S., (2018). Development of instructional model with simulated situations to enhance performance in Primary Medical Care of Nursing Students. *Boromarajonani College of Nursing, Uttaradit Journal*, 10(Suppl. 1), 124-136. (in Thai).
- Theerapong, N., & Keawkingkeaw, S. (2004). *The relationship between emotion intelligence and human environment perception of nursing students at the clinical setting Phitsanulok Province* (Master's thesis). Naresuan University. Phitsanulok. (in Thai)
- Wongsaengjun, S., & Kunarak, P., (2021). The development of student s' digital citizenship. *EAU Heritage Journal Science and Technology*, 15(2), 15-28. (in Thai)
- Yuvabadhana Foundation. (2021). *Bullying*. Retrieved from <https://www.yuvabadhanafoundation.org/th>. (in Thai).

